

ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ СИСТЕМНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ

У статті розглядаються особливості комунікативної сфери дітей із системним недорозвиненням мовлення. Висвітлено можливості використання словесних дидактичних та сюжетно-рольових ігор в розвитку комунікативної сфери дітей із порушеним мовленнєвим розвитком.

Ключові слова: комунікативні навички, системне недорозвинення мовлення, дидактичні ігри, сюжетно-рольові ігри.

The article examines the peculiarities of the communicative sphere of children with systemic underdevelopment of speech. The possibilities of using verbal didactic and story role-playing games in the development of the communicative sphere of children with impaired speech development are highlighted.

Key words: communication skills, systemic underdevelopment of speech, didactic games, role-playing games.

Актуальність використання гри як засобу корекції обумовлена тим, що гра є не просто популярним заняттям у дітей, але й ведучим видом діяльності у дошкільному віці. Використання гри у корекційно-виховному процесі дозволяє швидше і міцніше сформувавши порушенні розумові операції, особистісні якості, мовлення, моторику тощо. Ігрові прийоми породжують у дитини інтерес до діяльності, створюють позитивний емоційний фон для процесу навчання і тим самим підвищують мовленнєву активність дітей на логопедичних заняттях та ефективність корекційного навчання. Використання ігрових прийомів відповідає віковим особливостям дітей і відіграє важливу роль у розвитку зв'язного мовлення та комунікативних навичок дітей із порушеним мовленнєвим розвитком.

Мета публікації – висвітлити особливості комунікативної сфери дітей із системним недорозвиненням мовлення та використання ігрових технологій в розвитку комунікативних навичок дітей зазначеної категорії.

Численні дослідження Е. А. Данілавічюте, Р.І. Лалаєвої, Р.Є. Левіної, І.С. Марченко, О.С. Павлової, Л. А. Парамонові, В. В. Тарасунта інших науковців в галузі логопедії свідчать про те що, що діти із системним недорозвиненням мовлення мають значні комунікативні труднощі, які проявляються недостатньою сформованістю основних компонентів мовленнєвої системи: словникового запасу, граматичної будови мовлення та звуковимови. За даними О.С. Павлової у дітей зазначеної категорії відмічається нижчий рівень сформованості ігрової діяльності у порівнянні із дітьми з нормотиповим мовленнєвим розвитком. Ігрова діяльність таких дітей характеризується бідністю сюжетів, процесуальним характером гри, низькою мовленнєвою активністю. Поведінка дітей часто характеризується збудливістю під час гри, в результаті чого уся діяльність дитини набуває неорганізованої форми. Нерідко діти не можуть виконувати спільні завдання під час сюжетно-рольових ігор, кожна дитина намагається робити все по-своєму, не орієнтуючись на партнера [2]. Це свідчить про недостатній рівень розвитку навичок спільної діяльності у дітей зазначеної категорії та недостатню орієнтацію дітей із системними порушеннями мовлення на однолітків у ході такої діяльності, низький рівень сформованості їхніх комунікативних навичок та навичок співпраці.

Використання в корекційно-розвивальному процесі різноманітних ігрових технологій із дітьми дошкільного віку дозволяє формувати комунікативні навички дитини в умовах реального спілкування з однолітками, адже спілкування є нерозривною

частиною і умовою гри. Під час гри діти постійно стикаються з необхідністю втілювати в життя засвоєні норми поведінки, адаптувати ці норми і правила до різних конкретних ситуацій. Перехід до сумісних дій, коли у дітей виникає процес взаємодії, стимулює активне спілкування дітей.

Термін «ігрові технології» охоплює відносно велику групу методів і прийомів організації педагогічного процесу у формі різноманітних педагогічних ігор.

Серед ігор, які логопеди та фахівці закладів дошкільної освіти включають у роботу з дітьми дошкільного віку із системним недорозвиненням мовлення, можна окремо виділити словесні дидактичні та сюжетно-рольові ігри у таких формах як:

- заняття-подорож;
- заняття-змагання;
- заняття-диспут;
- заняття-гра;
- театралізований виступ [1].

Розвиток комунікативних навичок дітей ефективно можна здійснювати під час корекції всіх сторін мовлення. Заслужують на увагу словесні дидактичні ігри, створені для збагачення лексичного запасу у вигляді актуалізації пасивного словника, пояснення нових понять та розвитку словотворення. Це одна із перших груп ігор, що використовуються в роботі з дітьми із системним недорозвиненням мовлення, серед яких такі ігри як «Великий — маленький», «Один — багато», «Чий дім?» проведені у формі діалогу.

Формування діалогу дітей із системним недорозвиненням мовлення є особливо важким, оскільки діалог є не просто композиційною формою мовлення, а способом усвідомлення особистих стосунків у колективі.

Дидактичні ігри спрямовані на збагачення словникового запасу, розвиток уваги, формують вміння швидко вибирати зі свого словникового запасу найточніше, відповідне слово. Також в іграх та вправах на збагачення словникового запасу дітей відбувається знайомство зі словами-предметами, словами-ознаками, словами-діями і формується вміння підбирати синоніми та антоніми [3], що робить процес комунікації між дітьми яскравішим та цікавішим.

Наступну групу складають словесні дидактичні ігри, які сприяють подоланню порушень граматичного ладу мовлення. Вони спрямовані на розвиток словозміни та узгодження. Проводячи такі ігри, як «Що де росте?», «Хто чим харчується?», «Підбери дію», «Підбери ознаку» в парі дітей, де одна дитина виконує функцію педагога, а інша вихованця, логопед активно стимулює розвиток комунікативних навичок дітей [4]

Надзвичайно важливими у розвитку комунікативних навичок дітей з порушеним мовленнєвим розвитком виступають словесні дидактичні ігри та ігрові прийоми, створені для формування зв'язних висловлювань. Наприклад: "Хто де живе?", "Назви дитинчат, маму, тата", "Хто як пересувається?", "Хто чим керує?" які розвивають вміння складати прості та складні синтаксичні конструкції та використовувати їх під час сюжетно-рольових ігор.

У грі діти опановують таку складну форму монологічного мовлення, як докази, що включає принцип науковості. Також у корекційній роботі активно використовуються сюжетно-рольові ігри з правилами. Вони найефективніше сприяють розвитку вміння правильно будувати діалог. До них можна віднести такі ігри, як «Поговоримо, друже», «Давай познайомимися», «Вгадай, хто я», «Як ти жив, поживав?» [4].

Застосування сюжетно – рольових ігор, що включають різнопланові життєві ситуації, розвивають почуття емпатії, розширюють спектр вербальних засобів, в тому числі емоційної лексики, дозволяє виражати характеристику своїх та чужих почуттів, емоційний стан та оцінку події в цілому. Поступово мовлення дітей набуває виразності, послідовності викладу думок. Діти починають у власних висловлюваннях використовувати різні паралінгвістичні засоби спілкування: міміку, пантоміміку, жести. В

результаті використання засобів сюжетно – рольової гри у цілеспрямованій корекційно-розвивальній роботі з дітьми зазначеної категорії у їхньому мовленні з'являються слова, що позначають емоції, ставлення до людей та предметів оточуючого світу. Все це свідчить про позитивний результат використання ігрових технологій у розвитку комунікативних навичок у дошкільників із системним недорозвиненням мовлення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Богуш А., Луцан Н. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи. К.: "Слово", 2008. 187 с.
2. Денисенко О.І. Розвиток навичок комунікабельності у дітей дошкільного віку. Черкаси. Черкаси: ЧОПООП ЧОР, 2012. 32 с.
3. Медведева В. Виправлення вад мовлення у дітей за допомогою ігор і вправ. *Дефектолог*. 2011. №7. С.36-38.
4. Мовні ігри та вправи зі словом / Упоряд. В.Л. Сухар. Харків: Веста, 2008. 176 с.

Рекомендує до друку науковий керівник доцентка Ільїна Н.В.